

Remiss av betänkandet, SOU 2024:93, Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (Ju2024/02655)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i betänkandet "Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare" (SOU 2024:93). Journalistförbundets yttrande begränsas till de delar av utredningen som handlar om att en särskilt utpekad befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket, istället för åklagare, föreslås få besluta om tillfälligt tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av motsvarande uppgifter.

Journalisters tystnadsplikt har ett strakt skydd i såväl rättegångsbalken (RB) som i lagen om hemlig dataavläsning. Att beslut om att använda hemliga tvångsmedel prövas av åklagare är en viktig rättssäkerhetsgaranti. Det är också avgörande för att skyddet för uppgifter som omfattas av journalisters tystnadsplikt upprätthålls. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget om att en särskilt utpekad befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket, istället för åklagare, ska få besluta om tillfälligt tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av motsvarande uppgifter.

Allmänt om källskyddet

Journalisters tystnadsplikt är grundlagsreglerad i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Tystnadsplikten innebär att en journalist som får en uppgift från en källa inte får avslöja vem som lämnat uppgiften. En journalist som bryter mot tystnadsplikten kan straffas med fängelse i upp till ett år. En person som lämnat en uppgift skyddas också av det så kallade efterforskningsförbudet. Det innebär att en myndighet eller ett annat allmänt organ får inte efterforska vem som lämnat uppgifter till en journalist med stöd av källskyddet.

Skyddet i rättegångsbalken för uppgifter som omfattas av en journalisters tystnadsplikt

Uppgifter som omfattas av journalisters tystnadsplikt har ett starkt skydd i RB. Det påverkar såväl möjligheten till beslag som skyldigheten för journalister att vittna. Journalisters tystnadsplikt har också ett särskilt skydd vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap, 22 §, RB:

"Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna i 36 kap. 5 § andra-sjätte styckena, inte skulle ha kunnat höras som vittne, om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram. Om det under avlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande, ska avlyssningen omedelbart avbrytas.

(...)

Upptagningar och uppteckningar ska omedelbart förstöras i de delar som de omfattas av förbud enligt första eller andra stycket."

Skyddet i lagen om hemlig dataavläsning för uppgifter som omfattas av en journalisters tystnadsplikt

Uppgifter som omfattas av journalisters tystnadsplikt har ett särskilt skydd i lagen om hemlig dataavläsning. Enligt 11 § får ett tillstånd till hemlig dataavläsning "inte avse ett avläsningsbart informationssystem som stadigvarande används eller är särskilt avsett att användas

1. i verksamhet där tystnadsplikt gäller enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, (...)"

Tillfälligt tillstånd till vissa tvångsmedel

I utredningen föreslås att, om det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta åklagares interimistiska beslut, ska en särskilt utpekad befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket få besluta om tillfälligt tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i avvaktan på åklagarens beslut under förutsättning att

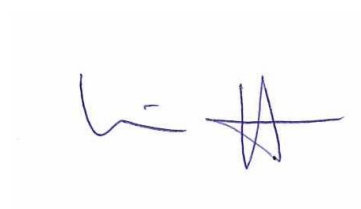
1. ett tillstånd till samma hemliga tvångsmedel har meddelats av domstol och fortfarande gäller,
2. det tillfälliga tillståndet avser samma person, som ska vara skäligen misstänkt, och samma brottsmisstanke,
3. det finns synnerlig anledning att anta att den skäligen misstänkte använder ett annat telefonnummer, en annan adress eller en annan elektronisk kommunikationsutrustning än det eller de som anges i domstolens tillstånd, och
4. det tillfälliga tillståndet inte ges en väsentligt annan omfattning än domstolens tillstånd.

Detsamma föreslås gälla för tillstånd till hemlig dataavläsning som avser kommunikationsavlyssningsuppgifter, kommunikationsövervakningsuppgifter och platsuppgifter, om det finns synnerlig anledning att anta att en skäligen misstänkt person använder ett annat avläsningsbart informationssystem än som anges i domstolens tillstånd.

Enligt förslaget ska beslutet omedelbart anmälas till åklagare. Åklagaren ska antingen upphäva beslutet eller omedelbart meddela ett interimistiskt beslut enligt 27 kap. 21 a § rättegångsbalken eller 17 § lagen om hemlig dataavläsning.

Som framgår av ovan skyddas uppgifter som omfattas av journalisters tystnadsplikt av såväl RB som lagen om hemlig dataavläsning. Att beslut om att använda hemliga tvångsmedel prövas av åklagare är en viktig rättssäkerhetsgaranti. Det är också avgörande för att skyddet för uppgifter som omfattas av journalisters tystnadsplikt upprätthålls.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget om att en särskilt utpekad befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket, istället för åklagare, ska få besluta om tillfälligt tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning av motsvarande uppgifter.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'U' followed by a series of loops and a final horizontal stroke.

Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet